

De ENTOS in de 'achtertuinen' van de Laanweg (1913)

Van 6 juni tot 1 oktober 1913 vond op het Tolhuisterrein en op een stuk braakliggende grond in de Buiksloterham de ENTOS plaats: de *Eerste Nederlandsche Tentoonstelling op Scheepvaartgebied*. Het hoofdgebouw van de

tentoonstelling met torens van 40 meter hoog werd ontworpen door architect H.J.M. Walenkamp, die op de Laanweg woonde.

Voor de bewoners van het stedelijke en het agrarische deel van de *Laanweg* moet de ENTOS een bijzondere gebeurtenis zijn geweest. Leuk en interessant, maar op den duur ook hinderlijk. Het Lunapark grensde aan de achtertuinen van

de herenhuizen van de Laanweg. 's Avonds waren 'Oud Holland' en het Lunapark elektrisch verlicht, de bezoekers maakten veel lawaai en er klonk de hele avond muziek. Er waren verschillende cafés met terrassen en onder andere een achtbaan, een reuzenrad, een tobogan (een hoge spiraalvormige glijbaan), een draaimolen en een water-roetsjbaan. 's Avonds werd er vaak vuurwerk afgestoken.

Maar er was nog meer drukte. In de weken voorafgaand aan de tentoonstelling werd het zware materiaal voor de attracties op

grote wagens over de *Laanweg* aangevoerd en tijdens de tentoonstelling namen veel bezoekers van de ENTOS de route via de Laanweg. De consumptieprijzen van de cafés in 'Oud Holland' (waar o.a. een houten weergave van de oorspronkelijke Dam was opgebouwd) en in het Lunapark waren hoog. Dat gaf enkele bewoners van de Laanweg het idee zelf een cafeetje te beginnen. Zo opende Barend Uitslager in de grote tuin bij zijn boerderijtje *Café ENTOS* waar hij onder andere *Amstelbieren* schonk. Het initiatief van Amsterdammer J.A. Engwerda om op het open terrein naast het Lunapark een *Oudhollandsche theetuin* met een groot aantal winkeltjes te exploiteren werd geen succes.

Foto's van de ENTOS zijn onder andere te vinden op de BEELDBANK van het Stadsarchief.

In deel 3 van mijn *Geschiedenis van de Buiksloterham tot 1921* wordt de ENTOS uitgebreid besproken. (Bestellen)

De eerste fietsenwinkel op de Laanweg (circa 1906)

In 1904 werden in een advertentie in *De Telegraaf* huizen en een winkelpand op de *Laanweg* te huur aangeboden: 'in het schoonste gedeelte van de stad en 15 minuten van de Dam'. Aanbieder was W.J.N. Meester, beheerder van de huizen van de *Maatschappij Nieuw Amsterdam*. Het winkelpand had een

'speeltuin' ende huurprijs was f375,- per jaar'. Hoewel de winkel 'zeer geschikt voor een melkinrichting' was, kwam die er niet. Blijkbaar werden niet alle huizen op de Laanweg snel verhuurd. Wel vestigde zich daar in 1906 op nummer 35 – Villa 'De eersteling' – fietsenmaker Arie

Lamers met zijn gezin. Op de foto staat Lamers voor zijn winkel, samen met zijn zoontje Arie (1898) of misschien is het Adrianus (1899). Om de winkel in te gaan moest je een paar treden naar beneden. De huizen hadden een souterrain en een bel-etage. Lamers vertrok in 1912 naar Den Haag. Zijn opvolger Klaas Bakker adverteerde met een *rijwiel-herstelplaats* en een *rijwielbewaarplaats*. Je kon er je fiets stallen, laten vernikkelen en emaileren. In 1913 – het jaar waarin de ENTOS direct achter de huizen van de Laanweg plaatsvond – kostte het huren van een fiets 20 cent per uur en f 1,50 per dag. Je kon een rijwiel bij Bakker ook op *gemakkelijke betalingsconditiën* kopen. Op de winkelruit staat *VERKOOP VAN RIJWIELEN en onderdelen*. Daarvan is maar een deel te zien. Lamers heeft ook een stalling (er staat op een bordje in de etalage *Rijwielberging ANWB*) en hij verkoopt fietsen van het merk ...

Bij de foto

Op de schets rechts is te zien wat Lamers zag. Op het detail van de foto links zie je de fotograaf gespiegeld in de winkelruit. Hij staat in de voortuin. Achter hem – ook in spiegelbeeld – is Laanweg 8 te zien – het woonhuis van architect H.J.M. Walenkamp – met daarachter het puntdak van de timmerfabriek van Louis G. Mohrmann. In die fabriek stond de generator die de machines van Mohrmann draaiende hield, maar die ook zorgde voor de elektrische verlichting van de stadshuizen aan de Laanweg en voor de straatverlichting. De bewoners mochten de lampen alleen 's avond gebruiken, als de fabriek gesloten was. De Laanweg was de eerste elektrisch verlichte straat in Amsterdam.

Andere winkels op de Laanweg

Nummer 39, Villa De Oorsprong: Slagerij

Op nummer 39 was de *vleeshouwerij* gevestigd van Jan H.P. Nieuwenhuis, van beroep *slachter*. Hij was getrouwd met een zus van de gebroeders Meester. Hij had in 1904 vier kinderen, dat zouden er zeven worden. Nieuwenhuis verhuisde in 1907 naar nummer 45 boven en in 1909 ging hij weer terug naar 39. De winkel werd later woonhuis.

Nummer 45, Villa In en buiten: Drogisterij

Op nummer 45 kwam in 1904 Hendrik Keck wonen, die daar een drogisterij begon. Hij kwam met zijn vrouw en pas geboren dochter uit Amsterdam. Op de Laanweg kregen ze er nog een zoon bij.

Nummer 49 Villa Rustoord: Bakkerij

Op 49 opende Coenraad H. Grosmann in 1905 een bakkerij. Achter het huis liet hij een gebouwtje maken met een gemetselde oven. Zijn vrouw en hij hadden een pas geboren dochter en zouden nog vijf kinderen krijgen. In *De Waterlander* stond in 1913 dat hij inmiddels ook een *Hollandsche en Fransche Luxe bakkerij* geopend had aan de Meeuwenlaan/hoek Valkenweg. Hij adverteerde met 'echte Dresdener Weinachtsstollen en prima kwaliteit amandelstollen'. Verder verkocht hij diverse soorten 'pain de luxe, beschuitjes, krakelingen, brood, koek, banket, chocolade en dessertwerken'. Zijn producten werden bekroond.

Deel 3: Wonen, werken en vermaak rond de Laanweg

Het derde deel van **De geschiedenis van de buiksloterham tot 1921** vertelt de geschiedenis van de vroegste woningbouw in de Buiksloterham. Aanvankelijk waren er langs de Laanweg vooral boerderijen, schuren en de eenvoudige behuizingen van de boerenknechten. Rond 1900 veranderde dat. Ondernemende Amsterdammers vestigden er enkele bedrijven en bouwden er villa's en een aantal blokken etagewoningen. Het werd de eerste 'straat' van Amsterdam waar 's avonds elektrische verlichting brandde.

In de 'achtertuin' van de Laanweg vond op toen nog braakliggend terrein in 1913 de ENTOS plaats en in 1919 de ELTA. Beide tentoonstellingen (de ene over de scheepvaart, de andere over de luchtvaart) trokken veel publieke belangstelling. Inmiddels was er een begin gemaakt met

volkswoningbouw in de Buiksloterham. Ik heb aan de hand van foto's, documenten en herinneringen geprobeerd een beeld te schetsen van de Buiksloterham en met name van de bewoning van de Laanweg in die periode en wat er in hun directe omgeving plaatsvond.

De **Geschiedenis van de Buiksloterham tot 1921** is gepubliceerd in drie delen die ook los van elkaar te lezen zijn:

1. **Waterland, Buiksloot en de Volewijck**, 268 pagina's, prijs € 19,95
2. **De Buiksloterham ingepolderd**. 222 pagina's, prijs € 19,95
3. **Wonen, werken en vermaak rond de Laanweg**, 267 pagina's, prijs € 19,95

Bekijken (PREVIEW)

De drie delen van *De geschiedenis van de Buiksloterham* zijn vanaf 5 november 2016 uitsluitend te koop bij:

- Boekhandel Over het Water, Van der Pekstraat 59 – overhetwater.nl
- Plantage Boekhandel Van der Plas, Buikslotermeerplein 70 – lezeninnoord.nl
- Stadsboekwinkel, Gebouw De Bazel, Vijzelstraat 32, hal – stadsboekwinkel.nl
- Historisch Centrum Amsterdam Noord, Johan van Hasseltweg 32b – hcan.nl

Per stuk € 19,95 en per set van 3 delen ca. € 50